

Asutustilojen metsätaloudesta

Viljo Lilja.

Metsäammattimiehet ovat aina olleet kiinnostuneita asutustoiminnasta jo senkin vuoksi, että metsäalan suurimpien työnantajien omistamat alueet joutuvat yleensä ensisijaisesti asutustoimenpiteiden kohteiksi ja asutustoiminta saattaa näinollen haitallisesti vaikuttaa monen metsäammattimiehen säännöllisten tehtävien hoitoon, jopa jatkuviin työmahdollisuuksiinkin. Asutustoiminta on kiinnittänyt varsinkin johtavien metsätalouksien huomiota myöskin sen vuoksi, että asutustoimenpitein siirtyä huomattavat alat metsämaata suurmetsätaloudesta pienmetsätalouden piiriin, mistä on katsottu olevan seurauksena järkipärisen metsätalouden harjoittamismahdollisuuksien heikkeneminen ja metsien tuoton aleneminen. Suoritetuissa valtakunnan metsien arvioinneissa on todettu, että metsien metsänhoidollinen tila on pienissä maatilametsissä keskimäärin huomppi kuin suurissa ja varsinkin yhteisöjen ja valtion metsissä.

Asutustoimintaa on lähinnä edellä esitetyn perusteella pidetty metsätaloudelliselta kannalta vahingollisena ja metsäammattimiehet ovat sen vuoksi suhtautuneet tähän toimintaan yleensä vastustavasti ja vieroksuen. Tästä huolimatta on asutustoimintaa harjoitettu itsenäisyytemme aikana varsin voimaperäisesti ja sen tuloksia on yhteiskunnan kannalta pidetty tyydyttävinä ja asutustoiminnan jatkuvaa harjoittamista välttämättömänä. Kun on todennäköistä, ettei asutustoiminnan harjoittamisen laajuus vastaisuudessaakaan tule riippumaan suurten metsätalouksien säilyttämisen tarpeellisuudesta, on maamme metsien tuoton kohottamisen kannalta pidettävä tärkeänä tukea sellaisia toimenpiteitä, jotka parantavat järkipärisen metsätalouden harjoittamisen edellytyksiä asutustiloilla ja muilla pientiloilla. Maamme yksityismetsälöiden omistajistahan on yli 90 % sellaisia, joiden metsäala on alle 100 ha. Tällaisten metsänomistajien hallussa on n. 64 % yksityismetsistä, joista hakataan n. 80 % koko maan vuotuisesta hakuumäärästä. Käytännössä tärkeänä järkipärisen metsätalouden harjoittamisen edellytyksenä on pidettävä sitä, että metsänomistajalla on riittävät toimeentulomahdollisuudet. Onhan tunnettua, että vaikea taloudellinen asema pakottaa metsänomistajat usein järkipärisen metsätalouden kannalta liian voimakkaisiin hakkuisiin. Viljelijäin toimeentulomahdollisuuksien turvaamiseksi olisi uudet tilat muodostettava elinkelpoisiksi.

Käsitys tilan elinkelpoisuudesta on yleisessä elintasossa ja taloudellisissa oloissa tapahtuneen kehityksen johdosta huomattavasti muuttunut. Muuttunut käsitys otettiin asutuslainsäädännössä huomioon maanhankintalakiä säädettäessä. Metsätaloudelliselta kannalta on erittäin merkittävää, että tällöin luovuttiin uusia viljelytiloja muodostettaessa aikaisemmin käytännössä olleesta kotitarvemetsäperiaatteesta ja otettiin käytäntöön nk. tukimetsäperiaate, jonka mukaan viljelystilalle annetaan metsämaata niin paljon, että metsä pääasiallisen kotitarvepuun ohella tuottaa myös koh-

tuulliseksi katsottavan määrän myyntikelpoista puuta. Nykyisen käsityksen mukaan ei maamme olosuhteissa voida siis enää pientilalla yleensä saada ainoastaan maataloutta harjoittamalla kohtuullista toimeentuloa, vaan tilalla on harjoitettava myös metsätaloutta, jota nykyisin pidetään maatalouden olennaisena ja välttämättömänä osana. Seurauksena metsätalouden merkityksen tunnustamisesta maataloudessa, luovuttiin maanhankintalaissa myös ns. arvopuiden pakollisesta pidättimisestä maan luovuttajalle uuden tilan ja lisäalueen muodostamistoimituksen yhteydessä sekä otettiin lakiin säännökset valtion toimesta suoritettavista metsänparannustoista.

Uusien viljelystiloiksi muodostettujen tilojen asukkaiden toimeentulomahdollisuudet eivät kuitenkaan ole turvatut vielä sillä, että tiloihin on liitetty riittävä määrä sopivasti sijaitsevia tiluksia ja että niillä tehdään tarpeelliset peruskuivatukset ja tietyt. Tilat on myös saatava tuotto-kuuntoon. Valtion metsämailla suoritettuna asutustoiminnan ehkä suurimpana epäkohtana on pidettävä, että pääosa perustetuista viljelystiloista on jäänyt kohtuullisessa ajassa tuotto-kuuntoon saattamatta. Järkiperäisen metsätalouden harjoittamisen kannalta tätä on pidettävä mitä haitallisimpana tekijänä. Lähinnä tarkoitukseen tarvittavien varojen puutteen vuoksi uhkaa suuri osa maanhankintalain nojalla muodostettuja tilojakin jäädä peltopinta-alaltaan liian pieneksi.

Järkiperäisen metsätalouden harjoittamisen kannalta on tärkeää myös säilyttää perustetut uudet tilat elinkelpoisina. Tähän tarkoitukseen pyritään asutustoimenpiteiden turvaamista koskevilla määräyksillä. Kun metsän merkitys asutustilan taloudessa on tullut uuteen valoon ja entisestään huomattavasti lisääntynyt, on metsänkäytön valvontaa ja asutustilojen metsätalouden ohjausta myös pyritty vastaavasti tehostamaan. Aikaisemmin jäi asutustilojen metsänkäytön valvonta hyvin puutteelliseksi sen vuoksi, ettei tähän tarkoitukseen osoitettu valtion tulo- ja menoarvioissa erikseen varoja. Vuodesta 1951 lukien on tähän tarkoitukseen saatu erityinen määräraha, jonka vuoksi jokaiseen metsänhoitolautakuntaan on voitu palkata yksi ja eräisiin kaksikin metsänhoitajaa, joiden tehtävänä on asutustilojen metsänkäyttöä koskevien asiain hoitaminen. Samalla metsänhoitolautakunnille on voitu suorittaa korvaus kaikista asutustoimenpiteiden turvaamistehtävistä aiheutuneista kustannuksista. Mainittakoon, että vuonna 1956 osoitettiin ko. momentille varoja kaikkiaan 45.5 milj. markkaa. Metsänhoitolautakuntaorganisaation ohella ohjaavat ja valvovat asutustilojen metsänkäyttöä maanviljelys- ja talousseurojen asutustoiminnan johtajat, joilla kullakin on palveluksessa vähintään yksi metsänhoitaja ja tavallisesti useampia metsäteknikoita. Asutustoiminnan johtajan palveluksessa olevien metsäammattimiesten metsänhoitolautakuntien avustuksella suorittama metsänkäytön ohjaus ja valvonta kohdistuu vain siihen aikaan, jolloin asutustila on vielä valtion omistuksessa ja asukas hallitsee tilaa joko hallintasopimuksen tai viljelys- ja raivaussopimuksen perusteella.

Edellä on selostettu lyhyesti sitä organisaatiota, joka nykyisin erityisenä tehtävänä ohjaa ja valvoo asutustilojen metsänkäyttöä sinä aikana jona nämä tilat ovat erityisten käyttörajoitusten alaisina. Metsänkäytöstä annettujen määräysten tarkempi selostaminen ei tässä yhteydessä ole mahdollista. Yleisenä periaatteena mainittakoon, että asutustilojen metsänkäytön rajoitusmääräyksillä pyritään turvaamaan järkiperäisen ja kestä-

vän maatilametsätalouden harjoittaminen näillä tiloilla siten, että viljelijöillä säilyy mahdollisuus säännöllisiin metsästä saataviin tuloihin. Metsätalouden kestävyys on näillä tiloilla tarkoitettu harkittavaksi lähinnä taloudellisilla eikä biologisilla perusteilla, huomioon ottaen suunniteltujen toimenpiteiden vaikutus tilan kokonaistalouteen ja asukkaan jatkuviin toimeentulomahdollisuuksiin. Valvonnan onnistuminen edellyttää sen vuoksi tässä tehtävässä toimivilta metsäammattimiehiltä huomattavasti muutakin kuin metsänhoidollista asiantuntemusta. Parhaat tulokset näyttää takaavan riittävän monipuolisissa olosuhteissa kentällä saatu kokemus. Asutustoimenpiteiden päämäärää ei metsän osalta voida kuitenkaan katsoa saavutetuksi vielä sillä, että asutustilan metsä on saatu metsänkäytön rajoitusten voimassaoloajan eli 20 vuotta pysymään metsänhoidollisesti hyväksyttävässä tilassa. Jotta tulokset tästä toiminnasta jäisivät pysyviksi, on asutustilallinen hallintasopimusaikana ja metsänkäytön rajoitusten voimassaoloaikana saatava myös kasvatetuksi sellaiseksi metsänomistajaksi, joka omatoimisesti pystyy metsänhoitoyhdistyksen ammattiapua hyväkseen käyttäen metsänsä hoitamaan ja saamaan siitä samalla jatkuvasti mahdollisimman suuren taloudellisen hyödyn.

Asutustilaillisten metsätaloudellisen ammattitaidon jatkuvaa kohottamista silmällä pitäen asutusviranomaiset pyrkivät saamaan heidät mukaan metsänhoitoyhdistystoimintaan. Vuoteen 1955 kohdistuneen tutkimuksen mukaan oli asutustilallisista metsänhoitoyhdistysten jäseninä 24 %. Asutustilallisten lukumäärästä oli metsänomistajille järjestetyille metsäkurseille osallistuneita 9 %, erilaisissa valistustilaisuuksissa käyneitä 18 % ja »Metsälehdessä» tilaajia 19 %. Asutustiloille on viime vuosina alettu laatia myös suppeita metsänhoito- ja käyttösuunnitelmia. Edellä mainitun tutkimuksen mukaan oli metsänhoito- ja käyttösuunnitelmia laadittu n. 4 % tilojen lukumäärästä.

Edellä selostetusta ilmenee, että järkiperäisen metsätalouden harjoittamisen edellytyksiä on asutustiloilla pyritty parantamaan toisaalta lisäämällä tilojen elinkelpoisuutta ja asukkaiden toimeentulomahdollisuuksia, toisaalta ohjaamalla ja valvomalla uusien tilallisten metsänkäyttöä ja kohottamalla heidän metsätaloudellista ammattitaitoansa. Tästä toiminnasta saatuja tuloksia on pidettävä hyvinä. Metsän käsittelyn paranevista on tehostuneen metsätaloudellisen neuvontatyön tuloksena havaittavissa myös muissa pienissä maatilametsissä. Pienmetsätalouden voimakasta nousua on kuitenkin edelleen odotettava tilojen yleisesti liian pieni koko ja tilusten usein epätarkoituksenmukainen sijainti, jotka vaikeuttavat viljelijöiden toimeentulomahdollisuuksia ja siten heikentävät järkiperäisen metsätalouden harjoittamisen edellytyksiä. On jo metsätaloudelliselta kannaltakin valitettavaa, että tilojen osittamisvapauden seurauksena tällaisia viljelmiä jatkuvasti syntyy huomattavasti enemmän kuin mitä nykyisin asutustoimenpitein on mahdollista niiden elinkelpoisuutta parantaa. Myöskin metsäammattimiesten asiana olisi tukea sellaisen lainsäädännön aikaansaamista, jolla voitaisiin saada parannusta tällaisiin epäkohtiin. Sitä ajatusta, että pienmetsäomistuksessa nykyisin ilmenevät epäkohdat yleensä ratkaistaisiin muodostamalla näistä metsistä yhteismetsiä, ei voida monesta syystä pitää oloihimme sopivana, joskin tällainenkin ratkaisu määrätynlaisissa olosuhteissa saattaa olla hyvinkin tarkoituksenmukainen.